

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами та доповненнями станом на 01.02.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним З'їздом адвокатів України 09.06.2017 (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15.02.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.

Науковий керівник: доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук **Бондар Ірина Вадимівна**

Чорний М. М.

аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗНАЧЕННЯ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «ЧЕФЕРИН ПРОТИ СЛОВЕНІЙ» В АСПЕКТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН АДВОКАТА ТА ПРОКУРОРА У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Взаємовідносинам адвоката та прокурора у судовому процесі завжди приділялась особлива увага в науковій літературі. Хоча ці суб'єкти виступають процесуальними опонентами, їх об'єднує спільна мета — забезпечення верховенства права в державі та досягнення завдань судочинства. Межі взаємодії цих двох представників правничої професії визначені міжнародними стандартами, процесуальними кодексами, профільними законами, морально-етичними нормами тощо. До прикладу, Правила адвокатської етики містять окремий розділ — Розділ IV, який регулює поведінку адвоката у відносинах із судом *та іншими учасниками судового провадження*. В ньому закріплено обов'язок адвоката дотримуватись принципів незалежності, законності, чесності та добропорядної репутації. На відміну від ПАЕ, Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів не містить окремого розділу присвяченого взаємовідносинам прокурора із судом та іншими учасниками судового процесу. Утім, він містить ст. 26 «Взаємовідносини з органами судової влади» та ст. 27 «Взаємовідносини з іншими учасниками судочинства». Відповідно до ст. 27, у відносинах з іншими учасниками судочинства (у тому числі адвокатами) прокурор повинен дотримуватися ділового стилю спілкування, виявляти принциповість і витримку.

У рамках нашого дослідження хотілось би звернути увагу на практику Європейського суду з прав людини (надалі — ЄСПЛ) — міжнародного судового органу регіонального рівня, який знаходиться на постійній основі в місті Страсбург (Франція) [1, с. 16] та забезпечує дотримання положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі — Конвенція) державами, які її ратифікували.

У рамках нашого дослідження увагу буде приділено позиції Суду у справі Чеферин проти Словенії (*ČEFERIN v. SLOVENIA*, no. 40975/08). Розглянемо стило зміст цієї справи. Заявник, П. Чеферин, практикуючий адвокат, здійснював захист особи, обвинуваченої у вчиненні трьох умисних убивств, за що передбачалося покарання у вигляді тридцятирічного позбавлення волі. Під час судових дебатів П. Чеферин різко розкритикував експертів, які були залучені до судового процесу, та прокурора. Адвокат назвав експертні висновки «позбавленими сенсу», «професійно слабкими» та «вигаданими конструкціями», зазначивши, що психіатр використовував «методи без наукового обґрунтування», а психолог застосував «застарілі методики з кам'яного віку психології». У свою чергу, *щодо прокурора* П. Чеферин зазначив: «для прокурора є прийнятним приховувати шокуючі докази, які можуть звільнити відповідача від відповідальності». Увесь судовий процес адвокат Чеферин назвав фарсом.

Національний суд визнав такі висловлювання адвоката образливими оціночними судженнями. Як наслідок, адвоката було оштрафовано. Зауважимо, що у подальшому П. Чеферин наголошував, що не мав наміру образити когось, а лише прагнув звернути увагу суду на необґрунтованість експертних висновків, які могли стати підставою для тридцятирічного позбавлення волі його клієнта.

ЄСПЛ дійшов висновку, що притягнення адвоката до відповідальності у цьому випадку порушило його право на свободу вираження поглядів, гарантоване статтею 10 Конвенції. Суд підкреслив, що висловлювання заявника були зроблені в межах судового процесу, а не публічно, та стосувалися оцінки доказів і дій посадових осіб, а не особистих образ. Критика адвоката мала професійний характер і була спрямована на захист клієнта, тому не може розцінюватися як неповага до суду [2].

За результатами розгляду справи ЄСПЛ присудив адвокату П. Чеферину 800 євро в якості відшкодування матеріальної шкоди, 2400 євро як компенсацію моральної шкоди та 3000 євро в якості компенсації судових витрат [3].

Отже, досліджуючи проблематику взаємовідносин адвоката та прокурора у судовому процесі, можемо зробити такі висновки.

1. Рішення ЄСПЛ у справі «Чеферин проти Словенії» має концептуальний характер для підкреслення значущості свободи висловлю-

вань адвоката щодо прокурора. Нагадаємо, що у 2002 р. ЄСПЛ була розглянута справа «Нікула проти Фінляндії» (NIKULA V. FINLAND). Заявниця виступала захисником у справі і висловлювала критику прокурора. Відмінність цієї справи від справи «Чеферин проти Словенії» полягає у тому, що А. Нікула не була членом адвокатської асоціації.

3. Обмеження свободи висловлювання адвоката у судовому процесі підриває принципи змагальності сторін і справедливого судового розгляду.

3. Критика дій прокурора у судовому процесі не повинна вважатися неповагою або порушенням ПАЄ, якщо вона має законодавче підґрунтя і спрямована на виявлення істини.

Водночас варто зауважити, що критика адвокатом прокурора є прийнятною лише у разі, коли стосується професійної діяльності обвинувача і в жодному разі не повинна переходити до особистих образ, зокрема, стосуватися мови, національності, релігії, сімейного стану, політичних прихильностей тощо чи дискредитувати посаду прокурора або органи прокуратури загалом.

Список використаної літератури

1. Караман І. В., Козіна В. В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. 136 с. URL: https://kmdka.radaadvokativ.com.ua/sites/default/files/files/posibnyk_uespl.pdf
2. Чеферин проти Словенії: критика адвокатами експертів в суді. *Центр демократії та верховенства права*. 2018. URL: <https://cedem.org.ua/library/cheferyn-proty-sloveniyy-krytyka-advokatamy-ekspertiv-v-sudi/>
3. ЄСПЛ визнав штраф адвокату за неповагу до суду порушенням свободи вираження думки. URL: https://www.shestakov.in.ua/echr_10svobodaslova_adv_nepovaga_do_sudu_net/

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Свида Олексій Георгійович**

Юрченко Я. М.

Психологічна підтримка адвокатів у період війни: новий
напрямок адвокатського самоврядування 375

Секція 4
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА
ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА

Кузьменко С. Є.

Адвокатура як покликання 380

Макаренко О. Ю., Морозов Є. Є.

Використання оціночних суджень адвокатом як підстава
притягнення його до дисциплінарної відповідальності 381

Глушкова Д. В.

Професійна етика адвоката в цифрову епоху: питання
комунікації та конфіденційності 385

Чекмарьова Л. Ю.

Етичні та психологічні особливості комунікаційної діяльності
адвоката в суді 387

Нестерчук Л. П.

Чесність та добропорядна репутація як один з основних
принципів адвокатської етики 390

Тимошенко М. В.

Деякі аспекти професійної етики та юридичної
відповідальності адвоката 394

Тодорич І. В.

Модернізація деонтологічних та етичних вимог
до адвокатської діяльності у призмі цифрової трансформації
сучасного суспільства 396

Басюк Ю. М.

Адвокатська етика: особливості розвитку 400

Чорний М. М.

Значення рішення ЄСПЛ у справі «Чеферин проти Словенії»
в аспекті врегулювання взаємовідносин адвоката та прокурора
у судовому процесі 404

Айткулова А. Р.

Етика адвоката в епоху соціальних мереж: межа
між саморекламою та порушенням стандартів 407